

hogy annak az iskolának és annak a tanári karnak, mely a tanulót nyolc évig tanította és vezette, képesnek kell lennie annak a megítélésére, vajjon a tanuló a felsőbb tanulmányok hallgatására érett-e vagy nem? E megjegyzés igazságos, de a szerző adós maradt azzal, hogy mi lépjen az érettségi vizsga helyébe?

A helyes kritika és a tanításra vonatkozó igazságos megjegyzések mellett találunk igen sokat Ostwald könyvében, amit megjegyzés nélkül nem hagyhatunk. Ilyen az az állítás, hogy a latint azért tanítják, mivel 500 év előtt a tudományos nyelv volt; vagy hogy a humanisztikus nevelés a múlt ideálját vadássza. Teszi ezt a szerző abbeli meggyőződésében, hogy a görögök és rómaiak az emberi műveltség legnagyobb fokát tüntetik fel.

Ép olyan tévesek a szerzőnek az idegen nyelvek tanítására vonatkozó, fentebb már idézett nézetei, valamint azon állítása is, hogy az ifjúság legnagyobb része már 15—16 éves korában megszerzi az érettségi bizonyítványt.

Ostwald könyvében, — amint láttuk — helyes kritika mellett túlzott és igazságtalan megjegyzéseket is találunk, minőket oly kiváló tudósnak, mint aminő Ostwald, nem volna szabad kockáztatnia.

Téri József.

*

Ein Wegweiser für moderne Frauen und Mädchen. Von Fukuzawa Jukichi. Übersetzt von Takahira Tsuji.

A berlini egyetem mellett fennálló keleti szeminárium múlt évi kiadványaiban jelent meg a fenti mű, amely a modern Japán megértését nagyban megkönnyíti.* A modern nevelés lelkes előharcosa volt *Fukuzawa Jukichi* (1835—1901.), aki fáradhatatlan kitartással igyekezett Japánt, annak társadalmi és morális felfogását modernné tenni. Már mint 25 éves ifjú kitűzte magának azt a nemes célt, amelynek szolgálatában egy munkás életet töltött el. E cél volt: népének felvilágosodottságát előmozdítani, az ifjúságot nevelni, a szociális viszonyokat reformálni s a nyugati tudományos eredményeket honában elterjeszteni. Európában és Amerikában háromszor járt, azonfelül otthon mindig európai mesterektől tanult. A múlt század hatvanas éveiben már modern iskolákat alapított s a *Sziji* (korszerű kérdések) című lapban lelkesen hirdette a nyugati civilizáció áldásait. Népszerű, de azért tudományos cikkeket írogat lapjának mohón olvasott hasábjain a nyugati országok művelődési viszonyairól. Szigorú

* Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen an der Königlichen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin. Herausgegeben von Prof. Sachau. Jahrgang: XI. I. Abteilung. Berlin, 1908. G. Reimers Verlag.

kritikával ítélte el fájának nem kevés gyengéjét s a honi civilizációt a nyugatinak gyakran előnyösebb felfogásával igyekezett javítani. *Gakume no susume* című művében bátran hangsúlyozta az önérték nagyobb térfoglalásának szükségét s a japáni nők társadalmi helyzetének javítását s nevelésüknek reformját. Az 1885-ben megjelent *Nihon fujinron* (A japán nő) című cikke élesen kritizálja a nippon honleányok akkori szomorú sorsát s követeli a nőknek testileg, szellemileg intenzivebb nevelését, társadalmi és gazdasági helyzetüknek javítását. A konfucianizmusban gyökerező *Kókó* (pietas filialis) erkölcsi törvénye a nőt feltétlenül alája rendelte a férjnek s annak nevelését is egészen elhanyagolta. Ez őt nem elégti ki. A modern élet követelményeihez képest kell a *nőkérdést* is reformálni. A Tsuji fordította könyv ezen gondolatokat tárgyalja 23 fejezetben, amelynek végén még «utóirat» is olvasható. Fukuzawa Jukichi ezen műve *Shiu-onnadaigaku* (A modern nőnevelés könyve) címen 1899-ben jelent meg, Kaibara Ekkennek, a teljesen Konfucius alapján álló pädagogusnak szigorú kritikájával. Mielőtt magáról a fordításról szólnánk, nem lesz érdektelen egy pár gondolatát bemutatni, annál is inkább, mert azok nemcsak hogy Nippon egy nagy gondolkodójára jellemzők, hanem nekünk is tanulságosak. A gyermek nevelésében azt tartja, hogy minden anya lehetőleg maga szoptassa gyermekét. A gyermek táplálásában, ruházásában, szóval egész gondozásában kell, hogy az apa megossa az anya gondjait. A játékokat, a szabad természetben való mozgást felette ajánlja. A nőknek gazdaságilag való nevelését is követeli, tudományos nevelésében a fizika, fiziológia, higiéné, földrajz, történet, növénytan, sőt gazdaságtan és jog bizonyos fokú birását is. Esztetikai és irodalmi nevelést is kell nyújtani a nőnek. Erkölcsi nevelésben legtöbbit ér a szülők jó példája. A családban a harmóniára kell fősúlyt helyezni. Megszabja a társadalomban követendő viselkedést, a háztartás vezetését, az igazi nőiesség feltételeit, a gyermeknevelés módját, az olvasmányokat. Törekvése az eddigi merev formalizmus kultiválása helyett az *emberi természetnek megfelelő erkölcsi alapon való nevelés létesítése*.

Tsuji fordítása szabad, de azért az eredeti szövegnek értelmét híven visszaadja.

Dr. Ágner Lajos.